

การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน
ของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก
The Administration of Learning Resources in Support of Instructional
Management of Doi Luang Ratchamangkalapisek School

อุบลรัตน์ จับใจนาย

อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระหลัก อาจารย์ ดร.สุวดี อุปปินใจ
อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระร่วม อาจารย์ ดร.ไพโรภ รัตนขวงค์

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 และศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก เพื่อหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การแจกแจงความถี่ตามประเด็นที่ตอบจากมากไปหาน้อย แล้วนำเสนอในรูปของความเรียง ผลการศึกษาพบว่า

1. แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 พบว่า หน่วยงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการใช้แหล่งเรียนรู้ ครูนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างหลากหลาย มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ นำผลการประเมินมาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป

2. สภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก พบว่า กำหนดนโยบายวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ ปฏิบัติตามแผนการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ประเมินผลโดยการสังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วม การสอบถามหรือแบบประเมินความพึงพอใจ มีการวิเคราะห์ผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ แก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปปรับปรุงบ้าง ไม่ได้นำผลการประเมินที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาวางแผนเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

3. แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก พบว่า กำหนดนโยบายและจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนแล้วรวบรวมเป็นสารสนเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย กำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้อย่างหลากหลายแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แหล่งเรียนรู้ วางแผนเพื่อหาแนวทางวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

Abstract

The objectives of this study was to examine the best practice in the administration of learning resources supporting the instructional management of schools under Chiang Rai Secondary Educational Service Area Office 36, to investigate circumstance of learning resources of the schools, and to propose the guidelines in the administration of learning resources supporting the instructional management of the schools. The target group was 10 participants involving school administrators, teachers in charge of learning resources management, chief level teachers, and school committee members. The research instruments were interview and focus group discussion. The data was analyzed by content analysis and frequency counts from high to low on thematic issues. The results showed that:

1. The best practice of learning resources management in support of instructional management for schools under Chiang Rai Secondary Educational Service Area Office 36 indicated that the stakeholders shared involvement in determining policy, objectives, and goals in the use of learning resources. Teachers accompanied students to visit a number of learning resources within the community. There was an appointment of staff in charge of supervision, monitoring, and evaluation the development and use of learning resources. And, the evaluation results were used for improvement and development of the learning resources.

2. The circumstance of the administration of learning resources in support of the instructional management of the schools indicated that there were the determination of policy and planning on the use of learning resources, learning activities, objectives in the use of learning resources, activation of the plan, satisfaction evaluation, and analysis of the evaluation results. Improvement of the defects was occasionally made. And, the evaluation results were sometime used for development planning.

3. The guidelines for administration of learning resources supporting the instructional management of the schools were proposed. That is, determining policy and formulating learning resources development plan, surveying inside and outside school learning resources and profiling them for use in instructional management, using various types of learning resources, selecting methods and tools for evaluation the use of learning resources, appointing committee monitoring the use of learning resources, analyzing the problems and obstacles in the use of learning resources, planning on investigation of best practices in the use of learning resources supporting the instructional management.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 1-15) เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น จะเห็นได้ว่าแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้โรงเรียนส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีอยู่อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ เพราะโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรมีความพร้อมในด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อสามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนต่อไป

โรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก ได้ให้ความสำคัญต่อแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนจึงได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน มีการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จำนวน 7 ฐาน ได้แก่ ฐานบ้านของพ่อ ฐานบ้านพอเพียง ฐานพุทธธรรมนำชีวิตฐานงานป้าและไม้เก่า ฐานขยะทองคำ ฐานน้ำดื่มดอยหลวง และธนาคารโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองและเป็นการสนับสนุนส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิด

กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ โครงการพัฒนาและเผยแพร่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนที่อยู่ในเขตอำเภอดอยหลวงนั้นมีอยู่มากมายหลากหลายประเภท รวมถึงสถานที่สำคัญหลายแห่งที่สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น หอศิลป์ครูจุฬาลงกูญ ศูนย์ทอผ้าพื้นเมือง ศูนย์ทอผ้ากะเหรี่ยง ศูนย์เครื่องเงินของเผ่าอิวเมี่ยน อ่างเก็บน้ำห้วยดีหมี ป่าชุมชนสบกกฝ่งขวา หนองบัว กลุ่มพัฒนาอาชีพต่างๆ เช่น เลี้ยงโคขุน การแกะสลักไม้ งานปั้นจากเศษไม้เก่า เป็นต้น แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนยังมีอีกหลายแห่งที่จะนำแหล่งเรียนรู้เหล่านั้นไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากการสังเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2559 พบว่า โรงเรียนไม่ได้มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ไม่ได้จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นสารสนเทศในการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน จึงส่งผลให้ผู้เรียนใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนได้ไม่มากเท่าที่ควร (โรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก, 2559 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากแหล่งเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่หลากหลาย และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก
3. เพื่อหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก

ประโยชน์ของการศึกษา

ด้านความรู้

1. ทำให้ทราบถึงสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก

2. ทำให้ทราบแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก

ด้านการนำไปใช้

1. ผู้บริหารนำผลการศึกษาใช้เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการวางแผน/การดำเนินงาน/ตรวจสอบ/ปรับปรุงและพัฒนา
2. ครู สามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ประเภทการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ 3 ประเภท ดังนี้ (เพลินทิพย์ ตาแก้ว, 2553 : 41; รัฐเขต ศรีเกื้อกุล, 2551 : 20; ศิริพร จิตอารีย์, 2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า; อรรถพล เขาว์ประยูร, 2549 : 14)

1) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา แม่น้ำ ทะเล อุทยานแห่งชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

2) แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ที่องค์กรภาครัฐและเอกชนสร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลช่วยส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น ห้องสมุด โบราณสถาน สถาบันการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ เป็นต้น

3) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนในท้องถิ่นซึ่งเกิดจากการสะสมประสบการณ์และสืบทอดติดต่อกันมา ได้รับการยกย่องชมเชยในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ทางการศึกษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.2 การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจรคุณภาพเดมมิง (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2544 : 26-27; อ้างอิงจาก Deming, 1980 : 112) ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ 2) ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการสรุปผล ปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาค้างนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ประชากรโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ประชากรโรงเรียนบ้านแซววิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ได้ดี (Best Practice) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ นักเรียน และชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ โรงเรียนบ้านเขววิทยาكم สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ จำนวน 1 คน 1.3 ตัวแทนนักเรียน จำนวน 1 คน ชุมชน จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนได้ดี (Best Practice)

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และศึกษาหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของแบบสอบถาม สุ่มครอบคลุมโครงสร้างตามเนื้อหาที่กำหนด

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตและโครงสร้างที่กำหนดไว้

2.4 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบให้ข้อคิดเห็น หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์กลับมาปรับปรุง แก้ไข ตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้ศึกษาขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ถึงผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านเขววิทยาكم เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 2 คน

3.2 ผู้ศึกษาติดต่อผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และดำเนินการสัมภาษณ์ โรงเรียนบ้านเขววิทยาكم ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการบริหารแหล่งเรียนรู้ได้ดี (Best Practice) เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านเขววิทยาكم

3.3 ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ มาสรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูล

4. การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มานำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis) ตามประเด็นที่ตอบแล้วนำเสนอในรูปของความเรียง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก

1. กลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก ทั้งหมด 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ จำนวน 1 คน ครูหัวหน้าระดับชั้น จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก ตามกระบวนการบริหารคุณภาพเต็มมิ่ง (PDCA)

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และศึกษาหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของแบบสอบถามสัมภาษณ์ ครอบคลุมโครงสร้างตามเนื้อหาที่กำหนด

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตและโครงสร้างที่กำหนดไว้

2.4 นำแบบสอบถามสัมภาษณ์ฉบับร่างที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบให้ข้อคิดเห็น หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์กลับมาปรับปรุง แก้ไข ตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้ศึกษาขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ถึงผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ และครูหัวหน้าระดับชั้น โรงเรียนดอยหลวงรัชมังคลาภิเษก เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 8 คน

3.2 ผู้ศึกษาติดต่อผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3.3 ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ มาสรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูล

4. การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มานำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis) ตามประเด็นที่ตอบแล้วนำเสนอในรูปของความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ โรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก ทั้งหมด 11 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ สพม. 36 จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ จำนวน 1 คน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก ตามกระบวนการบริหารคุณภาพเต็มมิ่ง (PDCA)

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และศึกษาหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2 สร้างประเด็นสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่มแก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.3 นำร่างสนทนากลุ่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

2.4 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปบันทึกข้อมูล

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้ศึกษาขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ถึงศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนดอยหลวงรัชมังคลาภิเษก เพื่อขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 11 คน

3.2 ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสนทนากลุ่ม

4. การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มนำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ (Content Analysis) ตามประเด็นที่ตอบแล้วนำเสนอในรูปของความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ นักเรียน และชุมชน โรงเรียนบ้านแซววิทยาคมซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ เกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ ทั้ง 3 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ตามกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ดังนี้

ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า หน่วยงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบตามความถนัดและความเหมาะสม และสำรวจ วิเคราะห์ความต้องการของครู นักเรียนและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้

ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า ได้ปฏิบัติตามแผนโดยครูนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นตามแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดกิจกรรม/โครงการในการใช้แหล่งเรียนรู้ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ ก่อนนำนักเรียนออกไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่กำหนด รวมถึงส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายและเหมาะสม และประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงการนำแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ อย่างชัดเจน สร้างเครื่องมือประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ หากพบปัญหาอุปสรรคในระหว่างดำเนินการ มีการประเมินทบทวนปรับปรุง กระบวนการดำเนินการ ให้เกิดการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้

ด้านการสรุปผล ปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันสรุปผลการประเมินเพื่อกำหนดกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม นำผลการประเมินมาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขและร่วมกันหาแนวทางวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดในจัดการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ครั้งต่อไป มีการสรุปผลการพัฒนาในด้านต่างๆ รวมถึงปัญหาอุปสรรคที่พบให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบทุกครั้งเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบและร่วมกันแก้ไขปัญหา

2. ผลการศึกษาศาภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียน ดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก สามารถสรุปผลการวิจัยครอบคลุมแหล่งเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภท ตามกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA ดังนี้

ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดนโยบายวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน ได้มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ ครูยังขาดความตระหนัก ไม่เห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน ไม่มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนที่มีอยู่หลากหลายเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน รวมถึงงบประมาณในดำเนินการจัดทำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้มี

ไม่เพียงพอ ส่งผลต่อการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนชุมชนพบว่า ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนในการบริหารแหล่งเรียนรู้

ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการประชุมชี้แจงมอบหมายงานให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามแผนการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ครูได้ปฏิบัติตามแผนโดยนำนักเรียนไปศึกษาอย่างแหล่งเรียนรู้บ้างเป็นครั้งคราว ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรง

ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการตรวจสอบและประเมินผลโดยการสังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วม การสอบถามหรือแบบประเมินความพึงพอใจจากนักเรียนมีนักเรียนบันทึกความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้บ้าง แต่เครื่องมือในการตรวจสอบและประเมินผลนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร บุคลากรยังขาดทักษะในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

ด้านการสรุปผล ปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ พบว่า มีการวิเคราะห์ผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ได้ดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปปรับปรุงในการวางแผนครั้งต่อไปบ้าง แต่ไม่ได้นำผลการประเมินที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาวางแผนเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่มีการจัดลำดับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินการครั้งต่อไป

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก

จากการดำเนินการสนทนากลุ่ม ได้ผลสรุปแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ครอบคลุมกระบวนการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้

การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดนโยบายและจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ กำหนดจุดประสงค์การใช้แหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และบริบทของสถานศึกษา เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดทำเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำโครงการ/กิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดนโยบายด้านงบประมาณในการบริหารแหล่งเรียนรู้ การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ อย่างเหมาะสมตามความรู้ความสามารถ ผู้บริหารให้ความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อให้หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีความเข้าใจที่ตรงกัน เกิดความร่วมมือในการสนับสนุน ช่วยเหลือ

การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน และสถานศึกษาเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ แล้วร่วมกันสำรวจแหล่งเรียนรู้แล้วจัดทำเป็นทะเบียนแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน พร้อมทั้งจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ปลุกฝังให้นักเรียน

ตระหนักและเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ประเภทนั้นๆ การใช้แหล่งเรียนรู้ทุกประเภทควรเริ่มจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนก่อน

การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้อย่างหลากหลาย การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ สอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์ และให้ตรงกับความสามารถและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในการประเมินผล วิเคราะห์ผลการประเมิน และสรุปผลการประเมิน สร้างเครื่องมือในการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการตรวจสอบการดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมในการใช้แหล่งเรียนรู้ การสรุปและรายงานผลหลังติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ต่อผู้บริหารเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม/โครงการ แล้วมีการประเมินเพื่อตรวจสอบความสำเร็จหรือความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถาม การสังเกต การสรุปองค์ความรู้ ที่ได้รับการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้

การสรุปผล ปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แหล่งเรียนรู้ เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา รวมทั้งวิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่องของการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อหาแนวทางวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการใช้แหล่งเรียนรู้ สรุปรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ทุกครั้ง ให้ผู้บริหารทราบ เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการใช้แหล่งเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36

จากผลการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่รับผิดชอบการบริหารแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนบ้านแซววิทยาคมซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ เกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ ทั้ง 3 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล พบว่า

ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหาร คณะครู นักเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน

ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการดำเนินการตามแผนโดยครูนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นตามแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารและครู ส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างหลากหลาย รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทำให้เกิดความร่วมมือในการสนับสนุนช่วยเหลือในการระดมทรัพยากรจากฝ่ายต่างๆ เพื่อสนับสนุนงบประมาณในการบริหารแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิติยา แหลมหุ่ง (2559 : 65-66) พบว่า ครูได้มีการปฏิบัติตามแผนการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การนำ

นักเรียนไปทัศนศึกษายังแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน มีการปรับวิธีการปฏิบัติตามแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้

ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า ได้กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดวิธีการ และเครื่องมือประเมินผล การดำเนินการสร้าง การพัฒนา และใช้แหล่งเรียนรู้วิเคราะห์ผลการประเมินและสรุปผล การประเมิน สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชัย เรืองดี (2558 : 74-75) พบว่า การตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรประชุมบุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อระดมความคิด กำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้อย่างหลากหลาย และการสรุปและรายงานผลหลังติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ต่อผู้บริหารเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ด้านการสรุปผล ปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ พบว่า นำผลการประเมินมาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขและร่วมกันหาแนวทางวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดในการจัดการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดในครั้งต่อไป รวมถึงการสรุปผลการประเมิน ปัญหาอุปสรรคที่พบให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นการชี้แจงในที่ประชุมผู้ปกครอง ได้รับทราบทุกครั้งเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบและร่วมกันแก้ไขปัญหาก็เป็น การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับการศึกษาของอัมพร อินมล (2556 : 156) พบว่า ในด้านการปรับปรุงและพัฒนา ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมิน สรุปรายงานผล จัดประชุมนำเสนอผลงาน วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่อง ร่วมกันหาแนวทางวิธีปฏิบัติที่ดีในการจัดการต่อไป และเพิ่มทะเบียนข้อมูลแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ

2. จากผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก พบว่า

ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดนโยบายวางแผนการใช้ แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน ได้มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยบูรณาการเข้ากับสาระการเรียนรู้ เนื่องจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนต้อง มีนโยบายและมาตรการโดยให้ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนสำรวจและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและ ท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 42-59) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กัญญา ประเสริฐไทย (2555 : 74) ปัญหา ในการดำเนินการจัดทำแผน พบว่า ครูขาดความตระหนัก ไม่เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ในการ จัดการเรียนการสอน รวมทั้งงบประมาณในการดำเนินการจัดทำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้มีไม่เพียงพอ มีความ แตกต่างกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาเวียงเชียงแสน ทำให้ส่งผลต่อการดำเนินการตาม แผนที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังพบว่า การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน ยังมีส่วนร่วมใน การวางแผนในการบริหารแหล่งเรียนรู้น้อย โดยเฉพาะในเรื่องของงบประมาณในการบริหาร

ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า ประชุมชี้แจงมอบหมายงานให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติ ตามแผนการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ครูได้ปฏิบัติตามแผนโดยนำนักเรียนไปศึกษาอย่างแหล่งเรียนรู้

บ้างเป็นครั้งคราว ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรง ครูมีการบูรณาการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมพอสมควร ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของอรรถพล เชาว์ประยูร (2549 : 74) กล่าวว่า การใช้แหล่งเรียนรู้นั้นครูผู้สอนต้องมีหน้าที่ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า ประเมินผลโดยการสังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วม การสอบถามหรือแบบประเมินความพึงพอใจจากนักเรียน มีนักเรียนบันทึกความรู้ที่ได้รับจากการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้บ้าง ดังที่ เบญจวรรณ ระตา (2550 : 46) กล่าวว่า ครูมีการประเมินผลทุกครั้งโดยใช้แบบสอบถามหรือแบบประเมินความพึงพอใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครอง ใช้วิธีสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกตความสนใจ และการมีส่วนร่วมของนักเรียน เพื่อให้ทราบว่าการใช้แหล่งเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป

ด้านการสรุปผล ปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ พบว่า มีการวิเคราะห์ผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ได้การดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปปรับปรุงในการวางแผนครั้งต่อไปบ้าง แต่ไม่ได้นำผลการประเมินที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาวางแผนเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากกระบวนการวางแผนการดำเนินงาน การกำกับติดตาม ตรวจสอบ และการปรับปรุงงานเพื่อนำผลมาพัฒนาในครั้งต่อไป รวมถึงการจัดระบบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กัญญา ประเสริฐไทย (2555 : 82) ด้านการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องพบว่า ครูไม่ได้มีการนำผลการประเมินที่ได้จากการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนมาวางแผนปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

3. จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก มีประเด็นแนวทางที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษากำหนดนโยบายและจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยทำความเข้าใจนโยบายตามแผนหลักและหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา กรอบสาระท้องถิ่น ไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้คณะครู นักเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด สอดคล้องกับนิติยา แหม่มพุ่ม (2559 : 73) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามแผนหลักและหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา กรอบสาระท้องถิ่น ไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา เน้นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำเป็นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ดำเนินการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนแล้วรวบรวมเป็นสารสนเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดทำเป็นทะเบียนแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายและเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีการบูรณาการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 20) กล่าวไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ เสาว

รี พิมพ์สวัสดิ์ (2549 : 91) กล่าวว่า การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้อย่างหลากหลายแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์ และให้ตรงกับความสามารถและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล รวมทั้งสร้างเครื่องมือในการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการตรวจสอบการดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมในการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ อรรถพล เชาว์ประยูร (2549 : 85) พบว่า การประเมินผลควรใช้รูปแบบที่หลากหลายในการประเมินและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คล้ายกับการศึกษาของปฐวี มณีวงศ์ (2558 : 75) กล่าวว่า การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม นำผลการนิเทศติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้มาพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสม กำหนดวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน

การสรุปผล ปรับปรุงแก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน จัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา นำปัญหานั้นมาวางแผนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่องของการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อหาแนวทางวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป แล้วสรุปรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ทุกครั้งให้ผู้บริหารทราบ เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการใช้แหล่งเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ นิติยา แหลมหุ่ง (2559 : 76) กล่าวว่า แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ควรมีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่พบ หลังจากที่ได้รับนิเทศ ติดตาม การดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง สรุปรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ทุกครั้ง และการปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ จัดทำแผนงานโครงการ/กิจกรรม ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ผู้บริหารสถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยประชุมชี้แจง มอบหมายผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ ครูนำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ผู้บริหารสถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการตรวจสอบและประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. ผู้บริหารสถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการสรุปผล ปรับปรุง แก้ไขการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ โดยนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ร่วมกันถึงปัญหาอุปสรรคจากการบริหาร กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินงานที่ดีที่สุดเพื่อพัฒนางานต่อไป ครูผู้สอนนำผลการนิเทศมาปรับปรุงและพัฒนาโดยการจัดทำเป็นรายงานผลการจัดการเรียนการสอนจากการใช้แหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อขยายผลเจาะลึกในบางประเด็นเกี่ยวกับการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษกต่อไป

2. ควรมีการทำการวิจัยเพื่อขยายผลเจาะลึกในประเด็นด้านที่มีสภาพการดำเนินการน้อย เช่น ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ครอบคลุมการบริหารคุณภาพ PCDA

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงฯ.

_____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงฯ.

เพลินทิพย์ ตาแก้ว. (2553). การพัฒนาระบบสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียนในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. เชียงราย.

รัฐเขต ศรีเกื้อกูล. (2551). การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนบ้านทรายทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. เชียงราย.

โรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก. (2559). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปี 2559.

เชียงราย: โรงเรียนดอยหลวง รัชมังคลาภิเษก.

ศิริพร จิตอารีย์. (2549). การจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

อรรถพล เชาว์ประยูร. (2549). แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอนุบาลในอำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.